

Årsberetning 2024

Årsberetningen for 2024 rummer et tilbageblik på en række vigtige indsatser i museets arbejde på at bevare, udforske og formidle Danmarks jernbanehistorie. Det var et pragtfuldt år med mange gæster i museet og en tangering af det foregående rekordår med ca. 90.000 gæster.

Rækken af kulturarrangementer under navnet JernbaneKultur var særligt velbesøgt, og børneaktiviteterne med Koblingerne vækkede begejstring hos børnefamilierne, der udgør to tredjedele af de besøgende. Formidlingen af udeområderne blev styrket med en lydvandring, der udfolder den historiske remise og sporterrænets ukendte historie. I november åbnede en større, ny udstilling, Brændstof. Med den grønne omstilling af transporten som aktuelt afsæt behandler udstillingen den historiske udvikling af kul-kraft, dieseldrift og elektrificering. Formidlingen sætter udledningerne af klimagasser i perspektiv, og stiller skarpt på nutidens transportvalg.

Resultaterne af det flerårige forsknings- og formidlingsprojekt Den sorte omstilling om klimagassernes kulturhistorie blev offentliggjort i en serie seminarer og en fagfællebedømt antologi. Bæredygtighed er også rykket ind på en central placering i museets drift, hvilket udløste certificeringen som Green Attraction. Det sociale ansvar og åbenheden over for gæstegrupper med særlige behov som demensramte og autister blev også styrket.

Det mangeårige projekt med at etablere et nyt togmagasin i Marslev nærmede sig sin afslutning. Hen over sommeren var det muligt at flytte to tredjedele af samlingen af historiske lokomotiver og vogne ind i den nye hal.

Mette Rosholm
Bestyrelsesformand

Jens Toftgaard
Museumsdirektør

Ny magasinbygning til museets lokomotiver og vogne i Marslev

Danmarks Jernbanemuseums vigtige samling af hen ved 200 historiske lokomotiver og vogne fra 1860'erne og frem er ved at få et nyt hjem under de bedste sikrings- og klimaforhold. Takket være generøse bidrag fra DSB og Aage og Johanne Louis-Hansens Fond samt en arv har museet opført en magasinhal på i alt 9.100 m² ved Marslev nær museet i Odense. Hallen stod færdig i foråret og ligner udefra måske en tilfældig lagerhal, men det bliver et skatkammer for hele Danmarks jernbanekulturarv.

Der er planlagt ni spor i hallen med en samlet længde på 2.100 meter, mens en bred sporvifte og to kilometer skinner forbinder hallen til hovedbanenettet. De første seks spor blev færdige i foråret 2024, mens de tre sidste må vente til 2025. Der er tale om

genbrugsspor, for skinner og spor-skifter stammer fra Banedanmarks sporfornyelser forskellige steder i landet, hvilket giver en vigtig økonomisk og klimamæssig besparelse.

Museet har arbejdet på at realisere togmagasinet i næsten et årti, så det var en milepæl af de helt store, da de første lokomotiver i juni kom på plads i magasinhallen. Med fem store materieltræk flyttede museet hen over sommeren to tredjedele af samlingen ind på de færdige spor i togmagasinet.

I foråret 2025 færdiggøres sporanlægget og derefter kan den sidste fase af indflytningen gå i gang.

Brændstof

Den 22. november åbnede museet udstillingen Brændstof om jernbanens rejse fra en sort til en grøn transportform. Udstillingen taler således ind i debatten om klima og bæredygtighed. Da jernbanen kom til Danmark, bragte den et enormt kulforbrug med sig, men skabte også helt nye muligheder.

I Brændstof sættes jernbanens CO₂-udledning i relation til gæsternes egne rejsevalg. Helt konkret og meget intuitivt kan gæsterne f.eks. løfte kufferter, der hver især repræsenterer en rejseform. En flyrejse er "tungest", da der udledes 24.6 kg CO₂ for hver passager per 100 km rejse. Til sammenligning vejer en 100 km rejse med et el-tog 0,6 kg CO₂.

Udstillingen gøres nærværende ved personfortællinger, der driver indhol-

det frem. Fiktive personaer forholder sig til jernbanens udvikling med udgangspunkt i et tema. Det gælder odenseaneren, der kan huske den betydning jernbanen fik, da den kom til byen i 1865. Eller københavnere der flyttede til Ballerup, da de elektriske S-tog skabte nye transportmuligheder.

Brændstof breder sig over fem spor i remisen og fylder således både som formidlingsemne og arealmæssigt. Nye typer jernbanemateriel er kommet ind i udstillingen. De første elektriske lokomotiver til hovedstrækningen fra 1984 kaldet EA er nu repræsenteret, det samme er en åben kulvogn og en tidlig, lille privatbanemotorvogn.

Brændstof er støttet af Energi Fyns Almene Fond og Albani Fonden. Udstillingen kan ses på museet i ca. 3 år.

Bylivets Sorte Omstilling

Fokus på bæredygtig transport i et historisk, samtidigt og fremtidigt perspektiv spiller en tiltagende rolle i museets formidling, undervisning og udstilling. Det videnskæssige grundlag er lagt i det store tværfaglige og tværinstitutionelle forsknings- og formidlingsprojekt Bylivets sorte omstilling, som blev finansieret af Veluxfonden.

Projektet blev afsluttet i 2024 og resultaterne fremlagt og diskuteret i forskellige sammenhænge. Der blev afholdt et formidlingsseminar på SDU om 'museer og den grønne omstilling' og en debatdag på en uddannelsesinstitution om kampen om persontransporten mellem biler og tog. Dertil kom en akademisk afslutningskonference og en markering af udgivelsen af antologien Den sorte omstilling - alle begivenheder hvor Danmarks Jernbanemuseum var repræsenteret.

Museets formidling bygger nu videre på forskningsresultater fra bogen og erfaringer fra udarbejdelse af undervisningsmaterialer og et dilemmaspil. Projektets temaer: det personlige forbrug og det individuelle transportvalg indgår således direkte i udstillingen Brændstof og vil indgå som væsentligt element i undervisningen.

JernbaneKultur

I 2024 blev der afholdt en række velbesøgte arrangementer med foredrag, samtaler og musik med jernbanen som prisme. I januar berettede krisepsykolog Klaus Bertel om sit arbejde med togpersonale, der har været udsat for hændelser, som involverede tab af menneskeliv. En af de nutidige danske forfattere, der har brugt toget som scene i en roman, er Tine Høeg, der i samtale med Signe Ryge i marts blandt andet talte om bogen Nye Rejsende.

I april var det tid til klassisk musik. Mange komponister har været ganske toginteresserede, som Bruckner, Dvorák, Lumbye og Strauss, og det talte musikformidler Henrik Engelbrecht om mellem smuk strygermusik af blandt andre Rued Langgaard fremført af det prisvindende Nightingale String Quartet.

I efteråret var der foredrag af den erfarne rejsende Britt Sallingboe, som til et engageret publikum delte ud af anekdoter og praktiske råd i forhold til at rejse bæredygtigt og afslappet – det vil sige med tog.

I november var det atter litteraturen, som var i centrum i et udsolgt foredrag af oversætter Mette Holm om togets og togstationers rolle i Haruki Murakamis bøger – ikke mindst i bogen Den farveløse Tsukuru Tazakis pilgrimsår

Certificering som Green Attraction

Danmarks Jernbanemuseum passerede en milepæl, da museet blev certificeret som *Green Attraction* i september 2024. *Green Attraction* er en mærkningsordning for turistattraktioner, der gerne vil tage mere ansvar for deres miljøpåvirkning. Det er etableret i samarbejde mellem Horesta, som også står bag *Green Key*-mærket, og forskellige organisationer, som bl.a. repræsenterer landets museer, zoologiske haver og forlystelsesparker.

Som led i certificeringen skal museet overholde en række kriterier, der dækker alt fra energiforbrug til vareindkøb og affaldshåndtering. Målet er at mindske vores miljø- og klimapåvirkning, for eksempel ved kun at anvende miljømærkede rengøringsmidler, bekæmpe ukrudt på museets areal uden gift og ved at genanvende

materialer i opbygning af nye udstillinger. I forbindelse med certificeringen har museet forpligtet sig på at udarbejde og iværksætte en årlig handlingsplan.

Certificering dækker selve museet på Dannebrogsgade 24 i Odense, hvor vi i 2024 blandt andet har gjort det muligt for vores gæster at sortere deres affald. Det indgår også i målsætningerne for *Green Attraction*-mærket, at museet formidler bæredygtighed til gæsterne, hvilket ligger i tråd med museets formidlingsmæssige ambitioner om at sætte transportens energiforbrug i historisk perspektiv.

Et museum for børn

Til hverdag, i weekender og i ferier summer udstillingerne af glade og engagerede børn. Man kan se deres glæde og begejstring, når de løber mod minitoget inden næste tur, når de boltrer sig på legepladserne og når de fordyber sig i læringsområdet Lokomotivmester Busses værksted.

I ferier fylder vi et stort lokale med DUPLO, og der bygges i lange baner – det gælder både børnene og deres voksne. De klassiske modelbaner er stadig populære. Den ene er nu blevet ombygget til udstillingen Brændstof, så gæsterne kan starte el-toget med vindkraft, dieseltogget med påfyldning af diesel eller damptoget ved opfyring med "kul".

I 2022 lancerede vi børneuniverset Koblingerne med de seks søde og

sjove lokomotivvenner og deres ven Lokomotivmester Busse. Universet er fortsat et centralt udviklingsområde og der kommer løbende nye aktiviteter og opgaver, så vores gæster altid kan møde Koblingerne.

I vinterferien og efterårsferien er der skuespil, på udvalgte søndage er der Busses VidenSKAB og første weekend i maj afholder vi En stor dag med Koblingerne. Der er således et fast årligt program med Koblingerne.

Lydfortællinger på udeområdet

Danmarks Jernbanemuseum arbejder løbende på at få flere gæster til at udforske museets udeområde, som rummer masser af historie og spændende fortællinger. Netop disse historier har vi samlet i 11 nye lydfortællinger om alt fra drejeskiven og baneterrænet til Dronning Louise Station og områdets nu nedrevne vandtårn, som tidligere stod ved museets nuværende indgang.

Under arbejdet med disse fortællinger er mange interessante oplysninger og billeder fra områdets historie dukket op. Blandt andet er der fundet gamle luftfotos fra 1946, der viser de to tidligere remiser, som lå der, hvor museet ligger i dag. Vi har også fundet frem til, at uden de to skorstene fra disse remiser ville røgen have været til stor gene for naboen, Odense Æggeforretning, som havde et lager ved siden af.

Lydfortællingerne er markeret på det oversigtskort, som gæsterne får udleveret ved ankomst. For at aktivere fortællingen skal gæsten scanne en QR-kode, som åbner en digital platform, hvor lydfortællingen understøttes af historiske billeder.

Har du lyst til at høre en af vores lydfortællinger?

Scan QR-koden her, og lyt med.

Åbning af Gelsted Station

Realdania By & Byg holdt i februar åbent hus i den nyrestaurerede Gelsted Station på strækningen mellem Odense og Middelfart. Omkring 1.400 mennesker strømmede til for at se den smukt restaurerede stationsbygning og det lille stykke Danmarkshistorie den repræsenterer.

Danmarks Jernbanemuseum kørte et fyldt veterantog til åbningen og formidle stationens kulturhistorie til de mange gæster. Historierne gik også den anden vej, og det var spændende at høre så mange fortælle om deres minder om stationslivet og jernbanens betydning. Stationen var et mikrokosmos med stationsforstanderen på kontoret og i lejligheden foroven samt en lang række ansatte med hver deres specifikke opgaver, der fik togdriften til at fungere.

Lene Floris og Realdania By & Byg udgav en fin lille bog om stationens historie, der opsummerer historien og den var i høj grad eftertragtet af gæsterne til åbningen. Stationsbygningen er tegnet af DSB's ledende arkitekt Heinrich Wenck og opført i forbindelse med dobbeltsporet over Fyn i 1911 med tilsvarende bygninger i bl.a. Nørre Aaby og Marslev.

Det er glædeligt, at stationen er kommet til ære og værdighed med restaureringen, så den i mange år kan vidne om jernbanens store betydning for Gelsted og talrige andre stationsbyer i hele landet.

Frivillige

En stærk og engageret gruppe af frivillige yder museet en uvurderlig hjælp i opgaven med at bevare og formidle Danmarks jernbanekulturarv. Godt en håndfuld frivillige kommer fast i Videnscenteret og scanner negativer fra museets billedsamling, så de kan blive tilgængeliggjort på jernbanekilder.dk. I 2024 rundede de frivillige scannere 50.000 billeder online.

De frivillige i veteranogsværkstedet gør hvert år en vigtig indsats for at vedligeholde det rullende materiel og ikke mindst medvirke til kørsler i hele landet som for eksempel juletogene fra Københavns Hovedbanegård.

I 2024 fik museet en helt ekstraordinær hjælp fra de frivillige i forbindelse med indflytningen i det nye togmagasin i Marslev.

I flytningen indgik en række mere end hundrede år gamle damplokomotiver, og det er et stort arbejde at gøre dem klar til en lang transport fra det hidtidige magasin i Randers. Det tager omkring 200 arbejdstimer at efterse og smøre hvert lokomotiv, så der ligger en enorm indsats fra ansatte og frivillige i klargøringen.

Selve transporterne foregik som fire natlige træk midt i juli måned, hvor flest frivillige havde mulighed for at være til stede. Det vidner om dedikation, når frivillige bruger en del af deres sommerferie på at assistere flytningen af den historiske samling til nye, betryggende rammer.

Nyt i samlingen

Danmarks Jernbanemuseum indsamler løbende nye genstande, som kan supplere samlingen. Noget af det, som vi gerne vil have mere af, er genstande som viser jernbanens plads i kulturen, for eksempel i kunsten.

Blandt det forgangne års highlights er to malerier, som museet har erhvervet på auktion. Det ene værk viser en privat, ubevogtet jernbaneoverskæring lidt vest for Ballerup. En mand læner sig op ad leddet og kigger ud over landskabet i retning mod Pederstrup Teglværk. Det er malet af Eiler Sørensen i begyndelsen af 1900-tallet.

Det andet er et vintermotiv fra 1880'erne, formentlig fra Sjælland. Det viser et tog, der er kørt fast i sneen. Omkring toget ser man passagererne, der forlader toget og begiver sig videre

til fods over snedriverne med deres bagage i favnen.

Fælles for de to malerier er, at de viser forskellige elementer af jernbanen, som var typiske for datidens kulturlandskab som telegrafpæle, skilte, hegn og led. For maleriet af Eiler Sørensen kunne man ved første øjekast tro, at der blot er tale om en bonde ved sit markskel, men ved nærmere eftersyn åbenbarer detaljerne en anden historie.

Social bæredygtighed og inklusion

Danmarks Jernbanemuseum er et sted for alle og vi udvikler løbende nye tilbud til alle typer af gæster. I 2024 blev vi således Demensvenligt museum, ligesom vi blev en del af tilbuddet AutismGoTo.

Demensvenligt museum

I slutningen af året blev Danmarks Jernbanemuseum certificeret som et demensvenligt museum. En repræsentant fra Demensvenligt Odense gav hovedparten af museets ansatte et kursus med generel information om demens – og især med fokus på, hvordan vi bedst kan kommunikere med mennesker med demens.

Initiativet ligger i forlængelse af det arbejde, som museet har været i gang med de sidste par år, hvor vi har undersøgt, hvordan kulturoplevelser kan

gøres mere tilgængelig for mennesker med demens og deres pårørende. Billedet til højre blev taget umiddelbart efter kurset og viser museets glade medarbejdere stå med det lilla hjerte, som er symbolet for demensvenner.

AutismGoTo

Museet kom i 2024 med i ordningen AutismGoTo. Med dette tiltag gøres adgangen lettere for den gruppe af brugere, der kan have udfordringer ved mødet med noget uforudsigeligt. Nu er der lavet en guide, der i billeder og tekst gennemgår museet og dermed kan være med til at skabe tryghed for, hvad gæsten kan forvente at møde både før og under besøget.

AutismGoTo er en social præsentation af museumsbesøget, og flere og flere museer og kulturinstitutioner bliver en del af programmet.

Så mange besøger os

	Voksne	Børn (0-17 år)	Veterantog	2024	2023
Januar	2.795	1.635		4.430	3.952
Februar	3.839	3.113	167	7.119	7.263
Marts	4.501	3.120		7.621	4.382
April	2.905	1.958		4.863	7.602
Maj	4.192	2.801		6.993	6.471
Juni	3.977	2.221		6.198	5.054
Juli	10.790	6.817		17.607	19.539
August	5.933	3.014		8.947	10.817
September	3.499	1.503		5.002	5.109
Oktober	5.367	3.126	492	8.985	10.871
November	3.711	2.122	248	6.081	3.879
December	2.861	1.526	1.403	5.790	5.122
I alt	54.370	32.956	2.310	89.636	90.061

Bestyrelse

Museets bestyrelse pr. 31/12-2024

- Bestyrelsesformand, direktør for indkøb og Jura i DSB Mette Rosholm
- Næstformand, drifts- og vedligeholdelseschef hos Metroselskabet Mads Thostrup
- Kulturrådgiver Lene Floris
- Direktør Kaj Juul-Pedersen
- Professor ved Syddansk Universitet Martin Rheinheimer
- Kommunikationskonsulent Anna Vinding
- Bestyrelsesmedlem m.m. Ernst Kier

Regnskab

Årets regnskab kan ses på Erhvervsstyrelsens hjemmeside.

